TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2011 m. gruodžio 21 d.*

Byloje C-242/10

dėl *Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia* (Italija) 2010 m. sausio 21 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2010 m. gegužės 17 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Enel Produzione SpA

prieš

Autorità per l'energia elettrica e il gas,

dalyvaujant

Terna rete elettrica nazionale SpA,

* Proceso kalba: italų.

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J. N. Cunha Rodrigues, teisėjai U. Lõhmus, A. Rosas, A. Ó Caoimh ir A. Arabadjiev (pranešėjas),

generalinis advokatas P. Cruz Villalón,
posėdžio sekretorė A. Impellizzeri, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2011 m. gegužės 11 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Enel Produzione SpA*, atstovaujamos advokatų G. Greco ir M. Muscardini,

— *Terna rete elettrica nazionale SpA*, atstovaujamos advokatų A. Clarizia, P. Ziotti, P. Clarizia ir G. Guida,

— Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* P. Gentili,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos E. Riedl,

— Europos Komisijos, atstovaujamos C. Zadra ir O. Beynet,

susipažinęs su 2011 m. liepos 21 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su EB 23, EB 43, EB 49 bei EB 56 straipsnių ir 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/54/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 96/92/EB (OL L 176, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 211), 11 straipsnio 2 bei 6 dalių ir 24 straipsnio išaiškinimu.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *Enel Produzione SpA* (toliau – *Enel*) ir *Autorità per l'energia elettrica e il gas* (toliau – AEEG) dėl nacionalinės teisės akto, pagal kurį elektros energijos gamintojai, turintys elektros sistemai veikti būtinus įrenginius, rengiant elektros energijos tiekimo pasiūlymus įpareigojami laikytis elektros energijos perdavimo ir paskirstymo sistemą valdančios bendrovės (toliau – sistemos operatorius) nustatytų taisyklių.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyva 2003/54 yra Sąjungos teisės aktų leidėjo priimto „antrojo energijos paketo“, kuriuo siekiama palaipsniui liberalizuoti elektros energijos ir dujų vidaus rinką, dalis. Pagal Direktyvos 2003/54 1 straipsnį šia direktyva „nustatomos bendros elektros energijos gamybos, perdavimo, paskirstymo ir tiekimo taisyklės. Joje nustatomos taisyklės, reglamentuojančios elektros energijos sektoriaus organizavimą ir funkcionavimą, patekimą į rinką, kriterijus ir tvarką, pagal kurią skelbiami konkursai, suteikiami leidimai ir eksploatuojamos sistemos.“

4 Direktyvos 2003/54 II skyriaus „Bendros sektoriaus organizavimo taisyklės“ 3 straipsnio „Viešųjų paslaugų įpareigojimai ir vartotojų apsauga“ 2 dalyje nustatyta:

„Pilnai [visiškai] atsižvelgdamos į atitinkamas Sutarties nuostatas, visų pirma į jos 86 straipsnį, valstybės narės, vadovaudamosi bendru ekonominiu interesu, elektros energijos įmonėms gali nustatyti viešųjų paslaugų teikimo įpareigojimus, susijusius su saugumu, įskaitant tiekimo saugumą, tiekimo reguliarumą, kokybę ir kainą, bei su aplinkos apsauga, įskaitant energijos efektyvumą ir klimato apsaugą. Tokie įpareigojimai turi būti aiškiai apibrėžti, skaidrūs, nediskriminaciniai, juos turi būti galima patikrinti, jie turi užtikrinti ES [Europos Sąjungos] elektros energijos įmonėms vienodas galimybes teikti paslaugas nacionaliniams vartotojams. <...>“

5 Direktyvos 2003/54 9 straipsnyje, susijusiame su perdavimo sistemos operatorių uždaviniais, numatyta:

„Kiekvienas perdavimo sistemos operatorius:

a) užtikrina sistemos ilgalaikes galimybes atsakyti į pagrįstus elektros energijos perdavimo poreikius;

b) siekia gerinti tiekimo saugumą, naudojant atitinkamus perdavimo pajėgumus ir gerinant sistemos patikimumą;

<...>“

6 Šios direktyvos 11 straipsnio „Dispečerinis valdymas ir balansavimas“ 2 ir 6 dalyse nustatyta:

„2. Dispečerinis gamybos įrenginių valdymas ir jungiamųjų linijų naudojimas remiasi kriterijais, kuriuos gali patvirtinti valstybė narė; šie kriterijai turi būti objektyvūs, paskelbti ir taikomi nediskriminuojant, garantuojant elektros energijos vidaus rinkos tinkamą veikimą. Jais atsižvelgiama į elektros energijos, kurią tiekia turimi gamybos įrenginiai ar jungiamosios linijos, elektros energijos ekonominę pirmumo teisę ir į sistemos techninius apribojimus.

<...>

6. Įsigydami elektros energiją, kuri naudojama jų sistemoje patiriamiems energijos nuostoliams padengti ir pajėgumų atsargoms sukaupti, perdavimo sistemos operatoriai taiko skaidrią, nediskriminuojančią, rinkos veikimu paremtą tvarką; ši nuostata taikoma visais atvejais, kai jiems suteikta ši funkcija.“

7 Direktyvos 2003/54 V skyriaus „Paskirstymo sistemos eksploatavimas“ 14 straipsnyje, susijusiame su paskirstymo sistemos operatorių uždaviniais, nustatyta:

„1. Kiekvienas paskirstymo sistemos operatorius savo teritorijoje išlaiko saugią, patikimą ir efektyvią elektros energijos paskirstymo sistemą, tinkamai atsižvelgdamas į aplinkos apsaugą.

2. Bet kuriuo atveju jis nediskriminuoja sistemos vartotojų ar sistemos vartotojų kategorijų, ypač savo susijusių įmonių naudai.

<...>

6. Kai paskirstymo sistemos operatoriai atsakingi už elektros energijos paskirstymo sistemos subalansavimą, šiuo tikslu jų priimtos taisyklės turi būti objektyvios, skaidrios ir nediskriminuojančios ir apimti taisykles, reglamentuojančias tvarką, pagal kurią imamas mokestis iš jų tinklų sistemos vartotojų už energijos neatitikimą. Sąlygos, kuriomis paskirstymo sistemos operatoriai teikia šias paslaugas, įskaitant taisykles ir tarifus, nustatomos nediskriminuojančiu ir išlaidas atspindinčiu būdu, taikant 23 straipsnio 2 dalį; šios sąlygos skelbiamos viešai.

<...>“

8 Direktyvos 2003/54 VII skyriaus „Prisijungimo prie sistemos organizavimas“ 23 straipsnis skirtas reguliavimo institucijoms ir jame numatyta:

„1. Valstybės narės paskiria vieną ar kelias kompetentingas institucijas, kurios atliktų reguliavimo institucijų funkcijas. Šios valdžios institucijos turi būti visiškai nepriklausomos nuo elektros energijos pramonės interesų. Taikant šį straipsnį, jos turi būti atsakingos bent už nediskriminavimo, veiksmingos konkurencijos ir veiksmingo rinkos veikimo užtikrinimą, ir visų pirma prižiūrėti:

<...>

b) mechanizmus, kurie naudojami atsiradus nacionalinės elektros energijos sistemos perpildymui;

<...>

g) kaip perdavimo ir paskirstymo sistemos operatoriai atlieka 9 ir 14 straipsniuose nustatytus uždavinius;

<...>“

9 Direktyvos 2003/54 24 straipsnyje „Apsaugos priemonės“ numatyta, kad, staiga įvykus elektros energijos rinkos krizei ar iškilus grėsmei asmenų fizinei sveikatai ar saugumui arba aparatūros ar įrenginių, arba sistemos vientisumo saugumui, valstybė narė gali imtis būtinų laikinų apsaugos priemonių, apie kurias ji turi nedelsdama pranešti Komisijai.

Nacionalinė teisė

10 1999 m. kovo 16 d. Įstatyminiu dekretu Nr. 79 (GURI, Nr. 75, 1999 m. kovo 31 d., toliau – *Bersani* dekretas) įgyvendinta 1996 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/92/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (OL L 27, 1997, p. 20; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 3).

11 Šio dekreto 2 straipsnio 10 dalyje dispečerinis valdymas apibrėžtas kaip „veikla, kuria duodami nurodymai, susiję su gamybos įrenginių, perdavimo sistemos ir papildomų paslaugų koordinuotu naudojimu ir veikimu“. Kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, dispečerinis valdymas yra veiksmai, kuriais sistemos operatorius „valdo“ reikiamą pajėgumą turinčius ir jo teritorijoje esančius gamybos įrenginius atsižvelgdamas į poreikius, kad visada būtų užtikrinta elektros energijos pasiūlos ir paklausos pusiausvyra sistemoje ir taip garantuojamas nepertraukiamas elektros energijos tiekimas.

12 2003 m. gruodžio 30 d. AEEG, remdamasis *Bersani* dekreto 3 straipsnio 3 dalimi ir 5 straipsniu, priėmė Sprendimą Nr. 168/03 (GURI, Nr. 24, priedas, 2004 m. sausio 30 d.), kad būtų kontroliuojama tam tikrų gamybos įrenginių, būtinų elektros energijos paklausai patenkinti pakankamomis saugumo sąlygomis, galia vietos rinkoje. Šiame sprendime apibrėžtos sąlygos, kuriomis teikiama elektros energijos dispečerinio valdymo paslauga ir tiekiami atitinkami elektros energijos ištekliai.

13 Kaip numatyta 2003 m. gruodžio 19 d. gamybos veiklos ministro dekrete (GURI, Nr. 301, priedas, 2003 m. gruodžio 30 d.), Italijos elektros energijos rinka suskirstyta į tris atskiras rinkas, t. y., pirma, praėjusios dienos rinka (toliau – PDR), kurioje deramasi dėl elektros energijos pirkimo ir pardavimo pasiūlymų kiekvienam atitinkamam ateinančios dienos laikotarpiui; antra, dienos rinka (toliau – DR), kurioje deramasi dėl elektros energijos pirkimo ir pardavimo pasiūlymų, kad būtų koreguojamos pagal

PDR nustatytos teikimo ir vartojimo programos, ir, trečia, dispečerinio valdymo paslaugų rinka (toliau – DVPR), kuri suskirstyta į dispečerinio valdymo *ex ante* paslaugų rinką ir balansavimo rinką.

14 2006 m. birželio 9 d. AEEG priimtu Sprendimu Nr. 111/06 (GURI, Nr. 153, priedas, 2006 m. liepos 4 d., toliau – Sprendimas Nr. 111/06) pakeistas šio sprendimo 12 punkte minėtas Sprendimas Nr. 168/03 ir pagrindiniam sistemos operatoriui, t. y. *Terna rete elettrica nazionale SpA* (toliau – *Terna*), suteikta priemonė, leidžianti nustatyti dispečerinio valdymo paslaugai būtinus išteklius. Kalbama apie įrenginių, būtinų tam, kad elektros energijos sistema veiktų ir būtų saugi, tvarką (toliau – pagrindinių įrenginių tvarka). Su pagrindinių įrenginių tvarka susijusios nuostatos įtvirtintos Sprendimo Nr. 111/06 A priedo 2 antraštinės dalies 3 skirsnyje, būtent šio priedo 63, 64 ir 65 straipsniuose.

15 2008 m. lapkričio 29 d. Dekrete įstatyme Nr. 185, pertvarkytame ir iš dalies pakeistame 2009 m. sausio 28 d. Įstatymu Nr. 2 (GURI, Nr. 22, priedas, 2009 m. sausio 28 d.) dėl skubių paramos priemonių namų ūkiams, darbui, užimtumui ir įmonėms, siekiant iš dalies pakeisti nacionalinės strategijos gaires priimant kovos su krize priemones (GURI, Nr. 280, priedas, 2008 m. lapkričio 29 d., toliau – Dekretas įstatymas Nr. 185), pakartotos pagrindinių įrenginių tvarkos gairės. Šio įstatymo 3 straipsnio 10 punkte numatyti principai, kuriuos turi atitikti elektros energijos rinką reglamentuojantys teisės aktai, „atsižvelgiant į išimtinę tarptautinę ekonominę krizę ir jos poveikį pirminių žaliavų kainų rinkai, kad būtų sumažintos namų ūkių ir įmonių išlaidos ir sumažinta elektros energijos kaina“.

16 Visų pirma, kalbant apie dispečerinio valdymo paslaugų rinką, Dekreto įstatymo Nr. 185 3 straipsnio 10 dalies d punkte numatyta, kad „jos valdymas patikėtas perdavimo ir dispečerinio valdymo koncesininkui, kad būtų nustatyti ištekliai, reikalingi

elektros energijos sistemos saugumui užtikrinti, remiantis skirtingomis paslaugomis, kurios sistemoje teikiamos iš kiekvienos rūšies išteklių, atlikus ekonomiškai skaidrų ir veiksmingą vertinimą. Dispečerinio valdymo paslaugoms užtikrinti įgaliotieji operatoriai perka būtinus išteklius. Dispečerinio valdymo paslaugų rinkoje elektros energijos kaina nustatoma remiantis kiekvieno įgaliotojo naudotojo privalomai siūlomomis tam tikromis kainomis, kurias patvirtina dispečerinio valdymo paslaugų koncesininkas, o pirmumo teisė suteikiama pasiūlymams, kurių mažiausios kainos, kol visiškai patenkinami poreikiai <...>“.

17 Dekreto įstatymo Nr. 185 3 straipsnio 11 dalyje iš esmės nustatyta, kad siekiant namų ūkiams ir įmonėms užtikrinti mažesnes išlaidas bei sumažinti elektros energijos kainą:

„, <...> [AEEG] <...> savo sprendimus, be kita ko, elektros energijos dispečerinio valdymo srityje priima remdamasi šiais principais ir gairėmis:

a) pagal šiame punkte numatytus principus [AEEG] patvirtintų kriterijų pagrindu nustatyti asmenys, turintys atskirus įrenginius ar pagrindinių įrenginių grupes, reikalingus dispečerinio valdymo poreikiams tenkinti, turi pateikti pasiūlymus rinkose šios [AEEG], įgyvendinančios konkrečius mechanizmus, skirtus sistemos sąnaudų sumažinimui ir tinkamam atlyginimui gamintojams užtikrinti, nustatytomis sąlygomis: visų pirma pagrindiniai dispečerinio valdymo poreikiams tenkinti tik per laikotarpį, kai tenkinamos toliau nurodytos sąlygos, įrenginiai yra tie, kurie techniniu ir struktūriniu požiūriais yra būtini tinklo perkrovimams pašalinti ar tinkamam nacionalinės elektros sistemos saugumo lygiui išlaikyti ilgą laikotarpį;

b) priemonės priimamos dispečerinio valdymo paslaugų rinkos veiksmingumui gerinti, minėtų paslaugų teikimo išlaidų mažinimui skatinti, sutartims dėl išteklių sudaryti ir galutinių klientų mokamai kainai stabilizuoti.“

18 Remdamasi Dekretu įstatymu Nr.185, 2009 m. balandžio 29 d. AEEG priėmė Sprendimą Nr. ARG/*elt* 52/09 (GURI, Nr. 133, priedas, 2009 m. birželio 11 d., toliau – Sprendimas Nr. 52/09), kurio 1 straipsnis susijęs su Sprendimo Nr. 111/06 A priedo 63, 64 ir 65 straipsnių pakeitimu. Sprendimu Nr. 52/09 AEEG įvedė naują tvarką dispečerinio valdymo srityje, taikomą įrenginiams, būtiniems, kad elektros energijos sistema veiktų ir būtų saugi.

19 Remiantis Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 63 straipsnio 9 dalimi, sistemos operatorius kasmet turi parengti ir paskelbti įrenginių ir jų grupių, laikomų būtinais tam, kad elektros energijos sistema veiktų ir būtų saugi, sąrašą. Dėl šių įrenginių taikomas įpareigojimas pateikti pasiūlymą ir atlyginimo sistema, aprašytus Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 63–65 straipsniuose.

20 Pagal Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 64 straipsnyje nustatytą tvarką (toliau – įprasta tvarka) numatyta, jog pagrindinio įrenginio savininkas privalo pateikti tam kiekiui, kurio atžvilgiu jo įrenginys laikomas pagrindiniu, ir tam laikotarpiui, per kuri jo įrenginys laikomas pagrindiniu, pasiūlymus, kuriems taikomi tokie reikalavimai:

— kiek tai susiję su praėjusios dienos rinka ir dienos rinka, parengtų pardavimo pasiūlymų kaina turi būti lygi 0, o pirkimo pasiūlymuose kaina nenurodoma, ir

— kiek tai susiję su dispečerinio valdymo rinka, pasiūlymų kaina turi būti lygi praėjusios dienos rinkoje parduotos elektros energijos kainai.

21 Kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, gamintojas gali siūlyti kainą, kuri laisvai nustatyta už kiekį ir valandas, nelaikomus pagrindiniais.

22 Be to, Sprendimu Nr. 52/09 įterptas Sprendimo Nr. 111/06 A priedo 65bis straipsnis, kuriame pagrindinių įrenginių savininkui numatyta galimybė, kiek tai susiję su nuosavais įrenginiais, sutarties pagrindu pasirinkti kitokią pasiūlymo tvarką nei numatytoji Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 63–65 straipsniuose, kad nė vienas iš jo turimų gamybos įrenginių nebūtų įrašytas į pagrindinių įrenginių sąrašą per tuos kalendorinius metus, kuriems sudaryta sutartis.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

23 *Enel*, elektros energiją gaminanti įmonė, kuri turi pagrindiniais laikomus įrenginius, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme pareiškė ieškinį dėl Sprendimo Nr. 52/09 panaikinimo ir, be kita ko, teigė, kad šis sprendimas prieštarauja Direktyvai 2003/54, būtent jos 11 straipsnio 2 ir 6 dalims.

24 *Enel* teigia, kad pagal ginčijamu teisės aktu įvestą sistemą didelė dalis energijos, kuri sistemos operatoriui būtina dispečerinio valdymo paslaugai teikti, gaunama netaikant pasiūlos ir paklausos sąveikos taisyklės, o remiantis nurodymais įmonėms, turinčioms pagrindiniais laikomus įrenginius ar jų grupes, teikti nustatytą kiekį elektros energijos į visas rinkas, sudarančias elektros energijos biržą (PDR, DR, DVPR), taikant kainą,

kurią nustato ne gamintojas vykdydamas savo verslo strategiją, o AEEG vienais atvejais atsižvelgdama į vidutinę biržos kainą (PDR, DR), o kitais – remdamasi kainomis, kurios nesusijusios su specialia referencinės biržos prekyba (DVPR).

25 Tai prieštarauja Direktyvos 54/2003, kurioje, siekiant suvienodinti įvairių valstybių narių teisės aktus, numatyta, jog elektros energija turi būti gaminama ir teikiama laisvos konkurencijos sąlygomis, o ne vadovaujantis reguliuojamuoju modeliu, tikslui ir nuostatoms. Sprendime Nr. 52/09 įtvirtintas reglamentavimas prieštarauja ir šios direktyvos 11 straipsnio 2 ir 6 dalims, kuriose atitinkamai numatyta, kad teikiant dispečerinio valdymo paslaugas atsižvelgiama į energijos, kurią tiekia gamybos įrenginiai, ekonominę pirmumo teisę, turimi pasiūlymai pasirenkami remiantis ekonominiu kriterijumi ir kad perdavimo sistemos operatoriai, įsigydami energijos, kurią naudoja sistemoje patiriamiems energijos nuostoliams padengti ir pajėgumų atsargoms sukaupti, turi taikyti skaidrią, nediskriminacinę, rinkos veikimu grindžiamą tvarką.

26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, ar nagrinėjamas nacionalinis teisės aktas atitinka Sutarties nuostatas, susijusias su įsisteigimo laisve, laisve teikti paslaugas ir laisvu prekių ir kapitalo judėjimu. Iš tikrųjų nustačius pareigą sudaryti sutartį iš esmės kišamasi į sutarties sudarymo laisvę, kuria iš principo naudojasi ekonominiai subjektai, o tai jiems yra papildoma našta ir lemia ekonominės strategijos pakeitimą. Be to, įsisteigimo laisvė apsunkinama dėl iš anksto nustatytos elektros energijos pardavimo kainos.

27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių ir dėl to, ar nagrinėjamame nacionalinės teisės akte nustatytos priemonės gali būti pateisinamos remiantis EB 86 straipsnio 2 dalyje ir Direktyvos 2003/54 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtintomis leidžiančiomis nukrypti nuostatomis, nes jis abejoja, ar šios priemonės gali būti su viešąja paslauga susiję įsipareigojimai.

28 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja ir dėl tų priemonių proporcingumo. Iš tikrųjų jos nėra skirtos konkurencijos sąlygoms dispečerinio valdymo paslaugų rinkoje įdiegti, kad sumažėtų dėl dominavimo ūkio subjektų turima galia, o, siekiant sumažinti šią galią, apribojamas dispečerinio valdymo paslaugų rinkos vaidmuo sistemos operatoriaus administruojamos energijos tiekimo sistemos naudai. Be to, neįrodyta, kad tų operatorių galia rinkoje negali būti sumažinta su rinkos liberalizavimu suderinamomis priemonėmis.

29 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nagrinėjamos priemonės yra nuolatinė energetikos vidaus rinkos sistemos išimtis. Be to, tokios priemonės negali būti „apsaugos priemonės“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/54 24 straipsnį.

30 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar [EB] 23, [EB] 43, [EB] 49 ir [EB] 56 straipsniais bei <...> Direktyvos 2003/54 11 straipsnio 2 ir 6 dalimis ir <...> 24 straipsniu draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos nepranešus <...> Komisijai atitinkami elektros energijos gamintojai, kurie konkrečiomis aplinkybėmis yra pagrindiniai tenkinant dispečerinio valdymo paslaugų paklausą, įpareigojami elektros biržoje pagal sistemos operatoriaus nustatytus reikalavimus nuolat teikti pasiūlymus ir kuriais iš gamintojų atimama galimybė nustatyti šių pasiūlymų vertę, taikant kriterijus, kurie nebuvo iš anksto nustatyti remiantis „skaidria, nediskriminuojančia, rinkos veikimu paremta tvarka“?“

Dėl prejudicinio klausimo

Pirminės pastabos

31 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo prašo išaiškinti EB 56 straipsnio nuostatas, susijusias su laisvu kapitalo judėjimu.

32 Šiuo atžvilgiu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas negali priimti sprendimo dėl nacionalinio teismo pateikto prejudicinio klausimo, jeigu Teisingumo Teismas neturi faktinės ar teisinės informacijos, būtinos naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus (šiuo klausimu žr. 2006 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Cipolla ir kt.*, C-94/04 ir C-202/04, Rink. p. I-11421, 25 punktą bei 2008 m. sausio 31 d. Sprendimo *Centro Europa 7*, C-380/05, Rink. p. I-349, 53 punktą). Nacionalinio teismo sprendime turi būti nurodytos tikslios priežastys, dėl kurių jam kilo Sąjungos teisės aiškinimo klausimas ir jis mano esant būtina Teisingumo Teismui pateikti prejudicinius klausimus. Šiomis aplinkybėmis būtina, kad nacionalinis teismas pateiktų minimalius paaiškinimus dėl prašomų išaiškinti Sąjungos teisės nuostatų pasirinkimo priežasčių ir nustatyto ryšio tarp šių nuostatų ir pagrindinėje byloje taikomų nacionalinės teisės aktų (minėto Sprendimo *Centro Europa 7* 54 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

33 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepateikė jokių paaiškinimų dėl jo nustatyto ryšio tarp laisvą kapitalo judėjimą reglamentuojančių Sutarties nuostatų ir ginčo pagrindinėje byloje ar šio ginčo dalyko. Todėl reikia nuspręsti, kad klausimas nepriimtinas tiek, kiek jis susijęs su laisvą kapitalo judėjimą reglamentuojančiomis Sutarties nuostatomis.

34 Kalbant apie prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytas Sutarties nuostatas, susijusias su laisvu prekių judėjimu, laisve teikti paslaugas ir įsisteigimo laisve, pažymėtina, pirma, kad Direktyva 2003/54 priimta remiantis būtent EB 47 straipsnio 2 dalimi ir EB 55 straipsniu, susijusiais su minėtomis laisvėmis. Antra, ginčas pagrindinėje byloje susijęs su ieškiniu, pareikštu dėl nacionalinės teisės akto, susijusio su dispečerinio valdymo paslauga. Tačiau ši paslauga yra Direktyvos 2003/53 11 straipsnio reguliavimo dalykas. Kiek tai susiję su ginču pagrindinėje byloje, šia direktyva elektros energijos sektoriuje užtikrinamas Sutartyje įtvirtintų pagrindinių teisių, t. y. laisvo prekių judėjimo, laisvės teikti paslaugas ir įsisteigimo laisvės, įgyvendinimas ir taip padedama jas užtikrinti. Todėl atsižvelgiant būtent į minėtą direktyvą reikia nagrinėti galimą kliūčių šioms laisvėms egzistavimą.

35 Dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo minėto Direktyvos 2003/54 24 straipsnio reikia pažymėti, kad šio straipsnio dalykas yra apsaugos priemonės, kurių valstybė narė gali imtis, kad išvengtų išimtinės grėsmės sistemai. Vis dėlto reikia pažymėti, kad nors Dekretas įstatymas Nr. 185 priimtas „atsižvelgiant į tarptautinę ekonominę krizę ir jos poveikį pirminių žaliavų kainoms“, iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos nematyti, kad šio teisės akto priėmimas susijęs su staiga įvykusia krize elektros energijos rinkoje ar grėsme asmenų fizinei sveikatai ar saugumui, aparatūros ar įrenginių arba sistemos vientisumo saugumui, kaip tai numatyta šiame 24 straipsnyje. Šiomis aplinkybėmis reikia nuspręsti, kad minėtas straipsnis nesvarbus atsakant į prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktą klausimą.

36 Be to, kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl klausimo, ar aptariamos priemonės gali būti laikomos su viešąja paslauga susijusiais įsipareigojimais, pažymėtina, kad reikia atsižvelgti ir į Direktyvos 2003/54 3 straipsnio 2 dalį, pagal kurią valstybės narės elektros energijos sektoriaus įmonėms gali nustatyti tokius įpareigojimus.

37 Atsižvelgiant į šias aplinkybes ir siekiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti ginčui pagrindinėje byloje išnagrinėti naudingą atsakymą, pateiktą klausimą reikia suprasti kaip tokį, kuriuo siekiama išsiaiškinti, ar Direktyva 2003/54, būtent jos 3 straipsnio 2 dalis ir 11 straipsnio 2 bei 6 dalys, turi būti aiškinama taip, kad minėta direktyva draudžiamas toks nacionalinės teisės aktas, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, pagal kurį operatoriams, turintiems įrenginius ar jų grupes, kurie pagal nacionalinės reguliavimo institucijos nustatytus kriterijus laikomi pagrindiniais tenkinant elektros energijos dispečerinio valdymo paslaugų paklausos poreikius, nustatyta pareiga nacionalinės elektros energijos rinkose pateikti pasiūlymus šios institucijos iš anksto nustatytomis sąlygomis.

Valstybių narių intervencijos sąlygos

Su viešųjų paslaugų teikimu susiję įpareigojimai

38 Direktyvos 2003/54 3 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad, visiškai atsižvelgdamos į EB 86 straipsnį, valstybės narės, vadovaudamosi bendru ekonominiu interesu, elektros energijos sektoriaus įmonėms gali nustatyti viešųjų paslaugų teikimo įpareigojimus, susijusius su saugumu, įskaitant tiekimo saugumą, tiekimo reguliarumą, kokybę ir kainą.

39 Pažymėtina, kad pagal Direktyvos 2003/54 3 straipsnio 9 dalį valstybės narės privalo šią instituciją informuoti apie visas priemones, kurių imtasi su viešąja paslauga susijusiems įpareigojimams įvykdyti, įskaitant vartotojų apsaugą, ir apie galimą jų poveikį nacionalinei ir tarptautinei konkurencijai, nesvarbu, ar įgyvendinant šias priemones reikia nukrypti nuo šios direktyvos, taip pat kas dvejus metus pranešti Komisijai apie

visus šių priemonių pakeitimus (šiuo klausimu žr. 2010 m. balandžio 20 d. Sprendimo *Federutility ir kt.*, C-265/08, Rink. p. I-3377, 23 punktą) ir kad pranešimas apie šias priemones leidžia patikrinti, ar valstybė narė norėjo nustatyti su viešąja paslauga susijusį įsipareigojimą. Vis dėlto nepranešimo savaime nepakanka, kad būtų įrodyta, jog nagrinėjamas teisės aktas nėra su viešąja paslauga susijęs įpareigojimas.

40 EB 86 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad, pirma, įmonėms, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, konkurencijos taisyklės yra taikomos, jei jų taikymas nei teisiškai, nei faktiškai netrukdo atlikti joms patikėtų specialių uždavinių, ir, antra, prekybos plėtojimui neturi būti daroma tokio poveikio, kuris prieštarautų Sąjungos interesams.

41 Kaip paaiškino Teisingumo Teismas, šia nuostata siekiama suderinti valstybių narių interesus, t. y. panaudoti tam tikras įmones kaip ekonominės arba socialinės politikos instrumentą, su Sąjungos interesais, kad būtų laikomasi konkurencijos taisyklių ir išsaugota vientisa bendra rinka (šiuo klausimu žr. 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Albany*, C-67/96, Rink. p. I-5751, 103 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

42 Iš pačios EB 86 straipsnio formuluotės matyti, kad su viešųjų paslaugų teikimu susiję įpareigojimai, kuriuos pagal Direktyvos 2003/54 3 straipsnio 2 dalį galima nustatyti įmonėms, turi atitikti proporcingumo principą ir kad todėl šie įpareigojimai gali sudaryti kliūčių laisvam elektros energijos tiekimo kainų nustatymui tik jei tai būtina jais siekiamam bendram ekonominio intereso tikslui įgyvendinti (minėto Sprendimo *Federutility ir kt.* 33 punktas).

Elektros energijos rinką ir dispečerinio valdymo paslaugas reglamentuojantys Sąjungos teisės aktai

43 Palaipsniui liberalizuojant elektros energijos rinką valstybių narių paskirtoms reguliavimo institucijoms nustatyti konkretūs įpareigojimai. Iš tikrųjų pagal Direktyvos 2003/54 23 straipsnio 1 dalies b ir g punktus reguliavimo institucijos, kaip antai AEEG, įpareigotos užtikrinti tai, kad nebūtų diskriminacijos, veiksmingą konkurenciją ir veiksmingą rinkos veikimą, visų pirma, kiek tai susiję su priemonėmis, kuriomis siekiama pašalinti nacionalinės elektros energijos sistemos perpildymą, ir su tuo, kaip perdavimo ir paskirstymo sistemos operatoriai atlieka šios direktyvos 9 ir 14 straipsniuose nustatytus uždavinius.

44 Direktyvos 2003/54 9 straipsnio a ir b punktuose numatyta, kad sistemos operatorius turi užtikrinti sistemos ilgalaikį pajėgumą patenkinti pagrįstus elektros energijos perdavimo poreikius ir siekti gerinti tiekimo saugumą, naudodamas tinkamus perdavimo pajėgumus ir sistemos patikimumą. Šios direktyvos 14 straipsnio 1, 2 ir 6 dalyse numatyta, kad šis operatorius savo teritorijoje užtikrina tinklo saugumą, patikimumą ir jo veiksmingumą ir visiškai nediskriminuoja sistemos vartotojų.

45 Visų pirma dėl dispečerinio valdymo paslaugos pažymėtina, kad, remiantis Direktyvos 2003/54 9 ir 11 straipsniais, sistemos operatorius atsakingas už elektros energijos srautų valdymą sistemoje, kad būtų užtikrintas jos saugumas, patikimumas ir veiksmingumas. Taip šia direktyva sistemos operatoriui priskiriama atsakomybė už jo teritorijoje esančių gamybos įrenginių dispečerinį valdymą.

46 Pagal Direktyvos 2003/54 11 straipsnio 2 dalį dispečerinis gamybos įrenginių valdymas turi būti vykdomas remiantis kriterijais, kuriuos gali patvirtinti atitinkama valstybė narė; šie kriterijai turi būti objektyvūs, paskelbti ir taikomi nediskriminuojant.

Jais turi būti atsižvelgiama į elektros energijos, kurią tiekia turimi gamybos įrenginiai, ekonominę pirmumo teisę ir į sistemos techninius apribojimus. Iš esmės 11 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad įsigydamas naudojamą elektros energiją sistemos operatorius taiko skaidrią, nediskriminacinę, rinkos veikimu grindžiamą tvarką.

47 Pagal Direktyvos 2003/54 3 straipsnio 2 dalį ir 11 straipsnio 2 ir 6 dalis atitinkamai valstybei narei, pasitelkiant reguliavimo institucijas ir tinklo operatorius, leidžiama įmonėms, turinčioms dispečerinio valdymo paslaugos poreikiams patenkinti būtinus gamybos įrenginius, nustatyti su viešosios paslaugos teikimu susijusius įpareigojimus, jei tenkinamos šiose nuostatose nurodytos sąlygos.

48 Teisės aktais, kuriuose numatyta tokia intervencija, turi būti siekiama bendro ekonominio intereso ir laikomasi proporcingumo principo. Be to, minėti įpareigojimai turi būti aiškiai apibrėžti, skaidrūs, nediskriminaciniai, juos turi būti galima patikrinti ir jie toms įmonėms turi užtikrinti vienodas galimybes teikti paslaugas nacionaliniams vartotojams. Bet kuriuo atveju šių įrenginių dispečerinis valdymas turi būti vykdomas pagal objektyvius, paskelbtus ir nediskriminuojant taikomus kriterijus, atsižvelgiama į elektros energijos, kurią tiekia turimi gamybos įrenginiai, ekonominę pirmumo teisę ir į sistemos techninius apribojimus.

49 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nagrinėdamas ginčą pagrindinėje byloje turi įvertinti, ar šie reikalavimai tenkinami. Vis dėlto Teisingumo Teismas nacionaliniam teismui šiuo tikslu turi pateikti visą būtiną informaciją, susijusią su Sąjungos teise.

Bendras ekonominis interesas

50 Primintina, kad valstybės narės turi teisę, laikydamosi Sąjungos teisės, nustatyti bendros ekonominės svarbos paslaugų apimtį ir teikimo organizavimą. Jos konkrečiai gali atsižvelgti į savo nacionalinės politikos tikslus (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Albany* 104 punktą bei minėto Sprendimo *Federutility ir kt.* 29 punktą).

51 Kaip matyti iš *Bersani* dekreto 3 straipsnio, elektros energijos dispečerinio valdymo paslauga yra viešoji paslauga, skirta elektros energijos pasiūlos ir paklausos pusiausvyrai nacionalinėje perdavimo sistemoje užtikrinti, taip garantuojant nepertraukiamą elektros energijos tiekimą.

52 Dėl klausimo, ar tokiai įmonei kaip *Terna* patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, pažymėtina, kad, kaip matyti iš nutarties pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, pagal viešąją teisę suteikus koncesiją šiai įmonei priskirta atsakomybė už dispečerinio valdymo paslaugą.

53 Kalbant būtent apie pagrindinių įrenginių tvarką, kaip numatyta Dekreto įstatymo Nr. 185 3 straipsnio 10 dalies b punkte, pažymėtina, kad ji nustatyta siekiant užtikrinti, kad būtų sumažintos namų ūkių ir įmonių išlaidos ir sumažinta elektros energijos kaina.

54 Pirmesniame punkte minėti įpareigojimai atitinka sistemos saugumo ir vartotojų apsaugos reikalavimus, nustatytus Direktyvos 2003/54 3 straipsnio 2 dalyje. Todėl iš esmės reikia pripažinti, kad pagrindinių įrenginių tvarka siekiama bendro ekonominio intereso.

Proporcingumo principo laikymasis

55 Nors, kaip matyti iš šio sprendimo 42 punkto, pagal Direktyvos 2003/54 3 straipsnio 2 dalį, skaitomą kartu su EB 86 straipsniu, įmonėms, atsakingoms už viešosios paslaugos valdymą, galima nustatyti įpareigojimus, be kita ko, susijusius su elektros energijos tiekimo kainų nustatymu, tačiau nacionalinės teisės aktai, kuriais nustatomi tokie įpareigojimai, turi užtikrinti jais siekiamo tikslo įgyvendinimą ir neviršyti to, kas būtina jam pasiekti, kad būtų laikomasi proporcingumo kriterijaus.

56 Todėl reikia išsiaiškinti, ar tokiu teisės aktu, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, įmanoma užtikrinti nurodytų tikslų, t. y. sistemos saugumo ir vartotojų apsaugos, įgyvendinimą.

57 Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad šis nacionalinės teisės aktas taikomas tik pagrindinius įrenginius turintiems operatoriams, t. y. tada, kai egzistuoja tik vienas gamybos vienetas, kuris dėl savo techninių savybių ir greito galingumo keitimo yra pajėgus tiekti dispečerinio valdymo poreikiams būtinus išteklius. Tokioje rinkoje kaip elektros energijos rinka, kai paklausai būdingas elastingumas ir negali būti kaupiamos aptariamos prekės atsargos, toks įrenginys yra būtinas, kad būtų išvengta sistemos perkrovimo ir (arba) būtų išlaikytas sistemos saugumo lygis. Ši būtina arba esminė savybė tokį įrenginį turinčiam operatoriui suteikia strateginę ir įtakingą padėtį užimančio operatoriaus statusą.

58 Šiuo klausimu Italijos Respublika pabrėžė, o jai nebuvo prieštaraujama, kad dėl šios padėties nepagrįstai padidėjo išlaidos ir galutinė elektros energijos kaina, o šis padidėjimas neatitinka realaus kainų augimo ir gali paveikti tiekimo saugumą.

59 Šiuo klausimu *a priori* negalima atmesti tikimybės, kad dėl tokios strateginės ir įtakingos padėties pernelyg padidintos pardavimo pasiūlymų kainos atsilieptų galutinių vartotojų ir įmonių mokamai elektros energijos kainai.

60 Šiomis aplinkybėmis galima pripažinti, kad gamintojams, kurie laikomi rinkoje užimančiais strateginę ir įtakingą padėtį, taikoma pagrindinių įrenginių sistema užtikrina tinklo saugumą ir vartotojų apsaugą.

61 Kalbant apie Sprendimu Nr. 52/09 pakeistą pagrindinių įrenginių tvarką, iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad Dekretas įstatymas Nr. 185 ir Sprendimas Nr. 52/09 buvo priimti konstatavus, jog tuo metu galiojusi sistema nepakankamai veiksminga dėl to, kad nepakako pagrindiniais laikytų įrenginių, ir dėl to, kad „pagrindinių“ įrenginių samprata taikyta tik konkretiems įrenginiams, o ne juos turinčioms įmonėms, todėl „privalomos tvarkos taikymo konkrečiam įrenginiui galėjo nepakakti, kad būtų užkirstas kelias dominuojančia padėtimi rinkoje naudotis tam tikriems ūkio subjektams, kurie, kaip kitų įrenginių, būtinų dispečerinio valdymo paslaugoms tenkinti, savininkai, bet kuriuo atveju galėjo vienašališkai nustatyti nedidelio energijos kiekio, reikalingo sistemai veikti tam tikromis sąlygomis, pardavimo kainą“.

62 Todėl atsižvelgiant į tai, kad pagal Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 63 straipsnio 2 dalies a punktą *Terna* pagrindiniu įrenginiu laiko kiekvieną įrenginį, be kurio neįmanoma užtikrinti sistemos saugumo, ir dėl to, kad pagal 63 straipsnio 3 dalies a ir b punktus kalbama apie gamybos įrenginius, kurie būtini ir be jų neįmanoma patenkinti dispečerinio valdymo paslaugos poreikių, toks reglamentavimas, pagal kurį nustatyta pagrindinių įrenginių sistema, tinkamas sistemos saugumui ir vartotojų apsaugai užtikrinti.

63 Vis dėlto reikia įvertinti, ar šis intervencijos metodas neviršija to, kas būtina siekiamam bendro ekonominio intereso tikslui įgyvendinti.

64 Šiuo klausimu *Enel* tvirtino, o jai neprieštarauta, kad dėl priimto Sprendimo Nr. 52/09 nustatyta pagrindinių įrenginių tvarka pradėta taikyti didelei daliai jos gamybos pajėgumų, t. y. nuo 500 MW pereita iki daugiau nei 10 000 MW. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti šio teiginio pagrįstumą.

65 Šiomis aplinkybėmis reikia išnagrinėti Sprendimu Nr. 52/09 pakeistos pagrindinių įrenginių tvarkos svarbiausias savybes.

66 Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 63 straipsnio 9 dalies b punkte numatyta, kad *Terna* kompetentinga nustatyti valandų skaičių ir pagrindiniais laikomų įrenginių ir (arba) jų grupių galingumą. Todėl *Terna* įrašo į sąrašą vienetus ir įrenginius atsižvelgdama tik į tą valandų skaičių ir kiekį, pagal kuriuos gamybos įrenginys laikomas esminiu sistemos saugumui. Kiek tai susiję su kiekiais, kurie nelaikomi pagrindiniais, pagal įprastą tvarką numatyta, kad gamintojas rinkoje gali siūlyti norimą kiekį už pageidaujamą kainą.

67 Be to, Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 64 straipsnio 3 ir 4 dalyse numatyta, kad nustatydama su dispečerinio valdymo paslaugos rinka susijusias ribas ir kriterijus *Terna* turi atsižvelgti į praėjusios dienos rinkos ir dienos rinkos rezultatus. Būtent dėl dispečerinio valdymo paslaugų rinkoje patvirtintų pardavimo ar pirkimo pasiūlymų kainos Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 64 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad ji lygi gamybos įrenginio buvimo vietos teritorijos praėjusios dienos rinkos elektros energijos

pardavimo kainai. Todėl nors už šią elektros energiją nebus mokama kaina, kurią siūlantis subjektas galėjo siūlyti ar gauti tose rinkose, nes pasiūlymas praėjusios dienos rinkoje ir dienos rinkoje turi būti lygus 0, reikia konstatuoti, kad jam bus sumokėta vidutinė rinkos kaina, mokama toje pačioje teritorijoje.

68 Šiomis aplinkybėmis reikia pažymėti, kad nematyti, jog, priešingai, nei teigia *Enel*, už dispečerinio valdymo paslaugų rinkoje teikiamą elektros energiją atlyginama remiantis kainomis, kurios visiškai nesusijusios su specialia referencinės biržos prekyba. Kadangi Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 64 straipsnio 7 dalyje numatyta, jog už šią energiją mokama gamybos įrenginio buvimo vietos teritorijos vidutinė rinkos kaina, reikia konstatuoti, jog atrodo, kad ši tvarka tokius įrenginius turintiems operatoriams užtikrina teisingą atlyginimą, beje, kaip tai nustatyta Dekreto įstatymo Nr. 185 3 straipsnio 11 dalyje.

69 Be to, Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 64 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad jei ši kaina mažesnė už įrenginio kintančias sąnaudas, *Terna* pagrindinį įrenginį turinčiam operatoriui moka kompensaciją, lygią pozityviam skirtumui tarp minėto įrenginio gamybos vienetų kintančių sąnaudų ir elektros energijos pardavimo kainos praėjusios dienos rinkoje. Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad tokiu mechanizmu dispečerinio valdymo naudotojui siekiama užtikrinti, kad atlyginimas už rinkoje esančius pagrindinius įrenginius nebūtų mažesnis už paties įrenginio kintančias sąnaudas.

70 Pagrindinių įrenginių tvarka taip pat suteikiama tam tikro lankstumo, ir atrodo, kad pagrindinius įrenginius turintiems operatoriams siūlomos alternatyvos, kuriomis siekiama sumažinti jiems taikomos tvarkos poveikį.

71 Iš tikrųjų pagal Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 63 straipsnio 5 dalį dispečerinio valdymo paslaugos naudotojui leidžiama pasirinkti, kuriai iš *Terna* iš anksto atrinktai minimaliai gamybos įrenginių grupei bus taikoma pagrindinių įrenginių tvarka.

72 Pagal Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 63 straipsnio 11 dalį dispečerinio valdymo paslaugos naudotojui leidžiama prašyti AEEG taikyti „sąnaudų kompensavimo tvarką“, pagal kurią galima gauti AEEG nustatytą specialią sumą, lygią pagrindinio įrenginio patvirtintų gamybos sąnaudų ir iš šio įrenginio gautų pajamų skirtumui per laikotarpį, kurį dispečerinio valdymo naudotojas buvo įrašytas į su pagrindiniais įrenginiais susijusį sąrašą. Tačiau numatyta, kad nagrinėjamam įrenginiui taikoma įprasta tvarka per tuos laikotarpius ir už tuos gamybos pajėgumus, kurie, buvo pripažinti pagridiniais, bei papildomi kiekio ir laikotarpių, kurie nėra pagrindiniai ar „laisvi“, apribojimai, nustatyti Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 65 straipsnyje.

73 Kiek tai susiję su Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 63 straipsnio 1 dalyje pateiktame sąraše išvardytais įrenginiais, kuriems netaikoma minėta sąnaudų kompensavimo tvarka, šio iš dalies pakeisto sprendimo 64 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad per kartu su *Terna* iš anksto nustatytą laikotarpį ir tvarką dispečerinio valdymo naudotojas *Terna* gali siūlyti pakeisti vieną ar kelis gamybos vienetus kitais jo turimais gamybos vienetais.

74 Be to, pagrindinių įrenginių savininkai gali nukrypti nuo pagrindiniams įrenginiams taikomų teisės aktų, pasinaudodami sutartiniais santykiais, numatytais Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 65bis straipsnyje, pagal kurį jie su *Terna* gali sudaryti šiame straipsnyje numatytas dviejų rūšių sutartis. Šias su minėtais savininkais sudaromas sutartis iš anksto tvirtina AEEG. Pagal tų sutarčių nuostatas dispečerinio valdymo naudotojas, t. y. pagrindinių įrenginių savininkas,

įsipareigoja *Terna* teikti dispečerinio valdymo paslaugų rinkoje apibrėžtus gamybos pajėgumus, kuriuos siūlo pirkti ar parduoti už AEEG iš anksto nustatytą kainą, o už tai gauna *Terna* kompensaciją. Beje, reikia pažymėti, jog *Enel* pasirinko tokį alternatyvų mechanizmą.

75 Kalbant apie pagrindinėje byloje nagrinėjamame teisės akte numatytos intervencijos trukmę, pažymėtina, kad ji turi būti griežtai ribojama tuo, kas būtina ja siekiamiems tikslams įgyvendinti. Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad atsižvelgiant į tai, jog kasmet rengiama pagrindinių įrenginių sąrašo peržiūrėjimo ir įvertinimo procedūra, atrodo, kad įrenginiai į jį įrašyti tik ribotam laikotarpiui. Bet kuriuo atveju įrašas šiame sąraše apie įrenginį išlieka tik tiek, kiek jis laikomas pagrindiniu, t. y. kol nėra kito įrenginio, galinčio konkurencingai siūlyti nustatytoje teritorijoje dispečerinio valdymo poreikiams būtinus išteklius.

76 Šiuo klausimu pažymėtina, kad Dekretu įstatymu Nr. 185, be kita ko, siekiama pagerinti perdavimo sistemą ir kad šio įstatymo 3 straipsnio 11 dalies b punkte numatyta, jog AEEG priima ir kitų rūšių priemones dispečerinio valdymo paslaugų rinkos veiksmingumui gerinti, minėtų paslaugų teikimo išlaidų mažinimui skatinti, sutartims dėl ilgalaikių išteklių sudaryti ir galutinių klientų mokamai kainai stabilizuoti.

77 Be to, svarbu, kad Italijos Respublika pabrėžė, jog pagrindinių įrenginių tvarka nėra nuolatinė ir kad jos bus galima atsisakyti, kai vidutinio ir ilgo laikotarpio struktūrinė intervencija sistemoje, kurios jau buvo imtasi jautriausiose teritorijose, kaip antai Sicilijoje ir Sardinijoje, ar kurią nacionalinės teisės aktų leidėjas numatė, pagerins dispečerinio valdymo paslaugų valdymo veiksmingumą ir sumažins šių įrenginių galios koncentraciją vietos rinkoje.

78 Galiausiai, reikia konstatuoti, kad, kaip matyti iš Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 2 straipsnio b punkto, pagrindinių įrenginių tvarka leido įtraukti, be dispečerinio valdymo paslaugų poreikiams tenkinti konkrečiai būtinų įrenginių, tam tikrus įrenginius, kurie iš esmės būtini dispečerinio valdymo paslaugų poreikiams tenkinti.

79 Be to, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 70 punkte, šie įrenginiai gali būti ekonomiškai būtini, nes dėl jų savininkai atsiduria rinkoje dominuojančioje padėtyje, kuri jiems leidžia kontroliuoti elektros energijos kainas, įskaitant ir mokamas už dispečerinio valdymo paslaugas.

80 Šiomis aplinkybėmis neatrodo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas teisės aktas viršija tai, kas būtina juo siekiamiems tikslams įgyvendinti. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar tikrai taip yra.

Kitų Direktyvos 2003/54 3 straipsnio 2 dalyje ir 11 straipsnio 2 ir 6 dalyse nustatytų reikalavimų laikymasis

81 Kaip jau matyti iš šio sprendimo 48 punkto, reikia patikrinti ir tai, ar šie *Terna* ir pagrindinius įrenginius turintiems operatoriams tenkantys su viešąja paslauga susiję dispečerinio valdymo įpareigojimai yra objektyvūs, aiškiai apibrėžti, skaidrūs, paskelbti ir ar juos galima patikrinti.

82 Šiuo klausimu pažymėtina, kad iš dalies pakeistame Sprendime Nr. 111/06, Dekreto įstatymo Nr. 185 3 straipsnio 11 punkte ir Perdavimo, dispečerinio valdymo, sistemos plėtros ir saugumo kodekse (*Codice di trasmissione, dispacciamento, sviluppo e*

sicurezza della rete, toliau – Sistemos kodeksas) nurodytos sąlygos ir kriterijai, kuriais remdamasi *Terna* įrenginį ar jų grupę pripažįsta pagrindiniais. Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 63 straipsnyje taip pat numatyta, kad *Terna* kasmet parengia ir vėliau paskelbia sąrašą, kuriame išvardijami minėti įrenginiai. Kaip matyti iš bylos medžiagos, šie kriterijai paaiškinti techniniame pranešime, kuriame aiškinamas Sprendimo Nr. 52/09 turinys, ir išsamiai reglamentuojami Sistemos kodekso 4 skyriuje.

83 Būtent 63 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad *Terna* privalo, pirma, perduoti AEEG ir dispečerinio valdymo naudotojams, kiek tai susiję su jų turimais įrenginiais, ataskaitą, kurioje nurodytos priežastys, dėl kurių šios grupės gamybos įrenginiai įtraukti į sąrašą, antra, pranešti apie metų laikotarpius ir aplinkybes, kuriomis *Terna* numato, jog kiekvienas iš šių įrenginių būtinas sistemos saugumui, ir patikslinti, apie kokius įrenginius kalbama, trečia, nurodyti numatytus pagrindinius veikimo parametrus ir atitinkamus kitų kalendorinių metų laikotarpius, per kuriuos šie parametrai turi pasitvirtinti atsižvelgiant į *Terna* prognozes, ir, ketvirta, nurodyti grupę sudarančių gamybos įrenginių ir visų kitų įrenginių apskaičiuotą galimą naudojimą per laikotarpius, kai šių gali būtinai prireikti saugiam elektros energijos tinklo valdymui užtikrinti, ir, kiek tai galima, apskaičiuotą atskirai kiekvienam iš numatytų parametrų.

84 Remdamasis šiais duomenimis, likus mažiausiai dvylikai valandų iki pasiūlymų pateikimo praėjusios dienos rinkoje termino pabaigos, dispečerinio valdymo naudotojas praneša *Terna*, kokie pagrindiniams įrenginiams priklausantys vienetai bus naudojami šalinant perkrovimus, kad būtų įvykdytas įsipareigojimas pateikti pasiūlymą.

85 Be to, dispečerinio valdymo naudotojams nustatyti įpareigojimai įtvirtinti Sprendimo Nr. 111/06, iš dalies pakeisto Sprendimu Nr. 52/09, A priedo 63 straipsnio 7 dalyje ir 64 straipsnio 1–10 dalyse, kuriose apibrėžtos pasiūlymų pateikimo sąlygos.

86 Pagrindinių įrenginių tvarka nėra diskriminacinė, kaip kaltina *Enel.* Iš tikrųjų ši tvarka nedarant skirtumo taikoma visiems operatoriams, per atitinkamą laikotarpį turintiems vieną ar kelis įrenginius, kurių pagal objektyvius techninius kriterijus gali būtinai prireikti dispečerinio valdymo paslaugų elektros energijos poreikiams patenkinti.

87 Kiek tai susiję su reikalavimu, kad dispečerinis valdymas turi būti vykdomas laikantis elektros energijos ekonominio pirmumo tvarkos, iš bylos medžiagos nematyti, kad praėjusios dienos rinkoje ir dienos rinkoje pateiktų pasiūlymų pirkti *Terna* neatrenka pagal vadinamą ekonominės vertės kriterijų pradėdama vertinti nuo mažiausios kainos pasiūlymo ir tęsdama didėjančia tvarka.

88 Galiausiai, kalbant apie reikalavimą, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamą teisės aktą turi būti galima patikrinti, pažymėtina, jog Sprendimas Nr. 52/09 yra administracinis sprendimas, kuris dėl to, atrodo, gali būti skundžiamas teisme, kaip *Terna* nurodė atsakydama į per teismo posėdį pateiktą klausimą. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad dėl šio sprendimo pateiktas ieškinys nagrinėjamas pagrindinėje byloje.

89 Iš to, kas pasakyta, matyti, kad į pateiktą klausimą reikia atsakyti, jog Direktyva 2003/54, būtent jos 3 straipsnio 2 dalis ir 11 straipsnio 2 ir 6 dalys, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiamas toks teisės aktas, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo, siekiant sumažinti elektros energijos kainą galutinio vartotojo naudai ir elektros energijos sistemos saugumo, operatoriams, turintiems įrenginius ar jų grupes, kurie taikant nacionalinės reguliavimo institucijos apibrėžtus kriterijus laikomi pagrindiniais dispečerinio valdymo paslaugų elektros energijos paklausos poreikiams patenkinti, nustatyta pareiga pagal šios institucijos iš anksto apibrėžtas sąlygas pateikti pasiūlymus nacionalinėje elektros energijos rinkoje, jei šis teisės aktas neviršija to, kas būtina juo siekiamam tikslui įgyvendinti. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar ši sąlyga tenkinama pagrindinėje byloje.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

90 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/54/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 96/92/EB, būtent jos 3 straipsnio 2 dalis ir 11 straipsnio 2 ir 6 dalys, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiamas toks teisės aktas, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo, siekiant sumažinti elektros energijos kainą galutinio vartotojo naudai ir elektros energijos sistemos saugumo, operatoriams, turintiems įrenginius ar jų grupes, kurie taikant nacionalinės reguliavimo institucijos apibrėžtus kriterijus laikomi pagrindiniais dispečerinio valdymo paslaugų elektros energijos paklausos poreikiams patenkinti, nustatyta pareiga pagal šios institucijos iš anksto apibrėžtas sąlygas pateikti pasiūlymus nacionalinėje elektros energijos rinkoje, jei šis teisės aktas neviršija to, kas būtina juo siekiamam tikslui įgyvendinti. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar ši sąlyga tenkinama pagrindinėje byloje.

Parašai.